

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ
ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

25 березня 2026 р

м. Київ

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця
ІНСТИТУТ ОЦІНКИ ВІДПОВІДНОСТІ, ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ГІГІЄНІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ
(ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ)

25 березня 2026 р.

за загальною редакцією
член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука

м. Київ

2026

УДК _613+574]:061.3

Головний редактор: Омельчук С.Т. член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор

Заступник головного редактора: Гринзовський А.М. д.мед.н., професор, Вавріневич О.П. д.мед.н., професорка.

Технічний редактор: доцент кафедри гігієни та екології НМУ імені О.О. Богомольця к. мед. н., доцент Кондратюк М.В.

Редакційна колегія:

БАРДОВ В.Г. – член-кор. НАМН України, д.мед.н., професор;

ГАРКАВИЙ С.І. – д.мед.н., професор;

ГРУЗЄВА Т.С. – д.мед.н., професорка;

ПЕТРУСЕВИЧ Т.В. – к.мед.н., доцентка;

КОРШУН М.М. – д.мед.н., професорка;

ШИРОБОКОВ В.П. – академік НАН та НАМН України, д.мед.н., професор;

ЯВОРОВСЬКИЙ О.П. – академік НАМН України, д.мед.н., професор.

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) / за загальною редакцією член-кор. НАМН України, професора С.Т. Омельчука. – К., 2026. – 337 с.

У матеріалах науково-практичної конференції з міжнародною участю «Екологічні та гігієнічні проблеми сфери життєдіяльності людини» (Київ, 25 березня 2026 р.) висвітлено актуальні питання гігієни, екології та громадського здоров'я: хімічну й біологічну безпеку, якість повітря, води та харчових продуктів, вплив шуму, мікропластику, пестицидів і воєнних чинників на здоров'я населення. Основний акцент зосереджено на міждисциплінарному підході до оцінки ризиків, профілактики захворювань, розвитку кадрового потенціалу, гармонізації національних практик із європейськими стратегіями та післявоєнного відновлення України.

УДК _613+574]:061.3

Електронна версія збірника містить додаткові публікації, що з технічних причин не увійшли до друкованого примірника.

У разі повного або часткового використання матеріалів збірника посилання обов'язкове.

© НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. Богомольця

навичок зупинки зовнішньої кровотечі та накладання турнікета зріс з $58,6 \pm 2,6$ % до $80,5 \pm 2,3$ % ($p < 0,01$). Частка здобувачів освіти, які демонстрували впевнене виконання алгоритмів домедичної допомоги, збільшилася з $43,7 \pm 3,2$ % до $76,2 \pm 2,8$ % ($p < 0,01$). Отримані результати свідчать про достовірне підвищення рівня практичної підготовки здобувачів медичної освіти після проведення практичних занять.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило ефективність використання практично орієнтованих занять у формуванні базових навичок надання домедичної допомоги у здобувачів медичної освіти молодших курсів. Раннє включення елементів підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях у навчальний процес сприяє підвищенню рівня знань і практичних навичок майбутніх медичних фахівців.

ВОДА – ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ТА ЇЇ ЖИТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Гаркавий С.І.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Серед детермінант здоров'я населення, другу позицію (18-22%), за даними Є.Г Гончарука (1989) займають фактори денатурованого довкілля. Разом з тим, аналіз доступної світової літератури свідчить про те, що захворюваність населення Світу на 80%, а то й 90% зумовлена неякісною питною водою та порушенням медико-санітарних регламентів (гігієнічних норм) водопостачання населення. В Україні водозабезпечення населення регламентується низкою нормативно-правових актів, дієвий контроль за їх дотриманням свого часу ретельно здійснювала Державна санітарно-епідеміологічна служба. Так, в Законі України «Про питну воду та питне водопостачання» визначено, що «...забезпечення населення гарантується якісною та безпечною для здоров'я людини питною водою», а в ст. 1 цього закону прописано, що «...склад питної води за органолептичними, мікробіологічними, паразитологічними, хімічними, фізичними та радіаційними показниками має відповідати гігієнічним вимогам».

Чинні Державні санітарні норми та правила (ДСанПіН 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» встановлюють вимоги до безпечності та якості питної води, призначеної для споживання людиною, а також правила виробничого контролю та державного санітарно-епідеміологічного нагляду у сфері питного водопостачання населення. Ці вимоги поширюються на питну воду водопровідну, з пунктів розливу та бюветів, також з колодязів і каптажів джерел, фасовану питну воду. Однак, оцінюючи якість води колодязної, слід зазначити, що доцільніше б ці вимоги поширити окремо на децентралізоване водопостачання сільських поселень, населення яких використовує воду з індивідуальних і колективних (громадських, свого часу колгоспних, радгоспних) шахтних і трубчастих колодязів. Якість колодязної питної води, яка використовується сільським населенням залежить абсолютно від якості ґрунтової води, яка в нинішніх умовах піддається забрудненню (випадковому за рахунок знешкодження ґрунтовими методами стічних вод, рідких і твердих відходів життєдіяльності людини, а також за рахунок доцільного забруднення ґрунту, насамперед хімічними засобами захисту рослин. У даному випадку забезпечити надійну санітарну охорону джерел децентралізованого водопостачання населення можливо лише дотриманням санітарно-захисних розмірів від джерел забруднення ґрунту до водозабірних споруд, дотриманням зон санітарної охорони шахтних і трубчастих колодязів, а також медико-санітарних нормативів при застосуванні хімічних засобів захисту рослин в агропромисловому секторі та індивідуальних господарствах сільського населення. Не менш важливим є ДСТУ 7525:2014 «Вода питна. Вимоги та методи контролювання якості» в якому теж визначені гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною. Не можна залишити поза увагою й ДСанПіН 683-22 «Показники безпечності та окремі показники якості питної води в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях іншого характеру». Нарешті, «Гігієнічні нормативи якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення», затверджені наказом МОЗ України № 721 від 02.05 2022 р. (перелік

нормативів - 1378 найменувань) науково встановлені експериментальними дослідженнями науковців-гігієністів, іншими нормативно-правовими актами.

У зв'язку з ратифікацією між Верховною радою України та Європейським Парламентом (2014 р.) Угоди про асоціацію між Україною та ЄС Україна зобов'язалася імплементувати Директиву Ради 98/83/ЄС від 3 листопада 1998 р. про якість води, призначеної для споживання людиною (далі Директива), а отже й гармонізувати вітчизняні показники якості питної води до європейських. На виконання рекомендацій зазначеної Директиви гігієнічні вимоги до якості питної води, регламентовані в Україні, були переглянуті і наказом МОЗ України № 341 від 18.02.2022 р. (набув чинності з 01.04.2022 р.) затверджено деякі зміни до ДСанПіН 2.2.4.171-10. Не зважаючи на те, що положення Директиви носять рекомендаційний характер і кожна країна - член ЄС, з метою захисту здоров'я своїх громадян, може визначати більш жорсткі вимоги до якості питної води, поінформувавши про це «Комітет», вітчизняні науковці-гігієністи погодили низку змін до медико-санітарних регламентів якості питної води для населення. Порівнявши показники якості питної води, регламентовані зазначеними нормативно-правовими актами, нами виявлено деякі розбіжності в нормативах (мг/дм³), передбачених (показано першими) в ДСанПіН 2.2.4.171-10 (збігаються з ДСТУ 7525:2014) і «Граничними нормами вмісту хімічних речовин у воді» затвердженими Наказом МОЗ України № 721, зокрема: Аммоній (п.1.23) - $\leq 0,5$ (2,6) та азот амонійний (п.3) - 2,0 с.-т., 3 кл. неб.; Поліакриламід залишковий (п.1.1.38) – $\leq 2,0$ та Акриламід (п.4) - 0,01 с.-т., 2 кл. неб.; Алюміній (п.1.22) - $\leq 0,2$ (0,5) та Алюміній (п.28) - 0,5 с.-т., 2 кл. неб.; Бензол (п.3.8) - $\leq 0,001$ та Бензол (п.148) - 0,5 с.-т., 2 кл. неб.; Залізо загальне (п.1.7) – $\leq 0,2$ (1,0) та Залізо (включаючи хлорне залізо) за Fe (ферум) (п.551) - 0,3 орг.-заб., 3 кл. неб.; Марганець (п. 1.13) – $\leq 0,05$ (0,5) та Марганець (п.759) - 0,1 орг.-заб., 3 кл. неб.; Миш'як (п.1.27) – $\leq 0,01$ та Миш'як (Арсен) (п.815) - 0,05 с.-т., 2 кл. неб.; Молібден (п.1.28) – $\leq 0,07$ та Молібден (п. 820) - 0,25 с.-т., 2 кл. неб.; Нікель (п.2.4) – $\leq 0,02$ та Нікель (нікол) (п. 884) - 0,1 с.-т., 1 кл. неб.; Нітрати (п.1.30) – ≤ 50 та Нітрати (NO₃) (п. 886) - 45,0 с.-т., 3 кл. неб.; Нітрити (п. 1.31) – $\leq 0,5$ (0,1) та

Нітри (по NO₂) (п.887) – 3,3. с.-т., 2 кл. неб.; Свинець (п.1.34) – ≤0,01 та Свинець (п.1037) - 0,03 с.-т., 2 кл. неб.; Сурма (п. 3.6) – ≤0,005 та Сурма (п. 1130) - 0,05 с.-т., 2 кл. неб.; Хром заг. (п. 2.6) – ≤0,05 та Хром (Cr³⁺) (п.1348) - ≤ 0,5, с.-т., 3 кл. неб. і Хром (Cr⁶⁺) (п.1349) - ≤0,05. с.-т., 3 кл. неб. ; Ціаніди (п.3.7) – ≤0,05 та Ціаніди (п. 1355) - ≤0,1. с.-т., 2 кл. неб.

Враховуючи те, що традиційні технології очистки води на водопроводах розраховані на освітлення, знебарвлення та знезаражування води і не забезпечують її детоксикацію, на наш погляд є доцільним, насамперед, гармонізувати та привести у відповідність показники якості питної води, затверджені в ДСанПіН 2.2.4.171-10, ДСТУ 7525:2014, також ДСанПіН 683-22 з «Гігієнічними нормативами якості води водних об'єктів для задоволення питних, господарсько-побутових та інших потреб населення», затвердженими наказом МОЗ України № 721 та відповідними гігієнічними критеріями, передбаченими в ДСТУ 4808:2007 «Джерела централізованого водопостачання. Гігієнічні та екологічні вимоги щодо якості води і правила вибирання». Особливо, на наш погляд, це стосується ДСанПіН 683-22, в якому деякі санітарно-токсикологічні показники значно перевищують медико-санітарно нормативи у воді, придатній для споживання населенням, затвердженими в ДСанПіН 2.2.4.171-10 та ДСТУ 7525:2014. Це, зокрема, вміст у воді ртуті - ≤0,001 проти ≤0,0005 мг/л, кадмію - ≤ 0,005 проти ≤ 0,001 мг/л, інших токсичних мікроелементів. І лише вміст пестицидів (сума) у питній воді в умовах воєнного стану та надзвичайних ситуаціях іншого характеру, авторами нормативного документу зменшено до ≤0,05 мкг/л проти ≤ 0,5 мкг/л.

Отже, гігієнічне нормування якості питної води, придатної для споживання людиною в комплексі профілактичних заходів по охороні здоров'я людини та створення сприятливих умов для її життєзабезпечення має бути першочерговим як в мирний час, так і в умовах воєнного стану. Головним документом, у програмі моніторингу питної води, здійснюваного фахівцями Управління Держпродспоживслужби для гігієнічної оцінки впливу її якості на здоров'я людини мають бути ДСанПіН 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної,

призначеної для споживання людиною» та ДСТУ 7525:2014 «Вода питна. Вимоги та методи контролювання якості».

**ВНЕСОК ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КОНТИНЕНТУ ЄВГЕНА
ГНАТОВИЧА ГОНЧАРУКА В ПРОФІЛКТИКУ ІНФЕКЦІЙНИХ І
НЕІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ, ЩО
ПОШИРЮЮТЬСЯ ВОДНИМ ШЛЯХОМ**

Гаркавий С.І.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Початок 2025/20256 н.р. виявився ювілейним для колективу кафедри комунальної гігієни, якій виповнилось 90 років з часу утворення, як самостійного структурного підрозділу в складі санітарно-гігієнічного факультету Київського медичного інституту (КМІ), факультету, 95 років від дати утворення якого, виповнилось у травні 2025 р. В січні 2026 р., виповнилось 96 років від дня народження академіка Євгена Гнатовича Гончарука - завідувача кафедри комунальної гігієни (1968-2004 рр.), декана санітарно-гігієнічного факультету (1969-1980 рр.), ректора КМІ (НМУ імені О.О. Богомольця з 1995 р.) протягом майже 20 років (1984-2003 рр.), який на початку своєї творчої діяльності на кафедрі започаткував і розвинув один із наукових напрямків, присвячений гігієні населених місць. Саме так визначив комунальну гігієну, як гігієну населених місць, академік Олександр Микитович Марзеєв, завідувач кафедри протягом 12 років (1944-1956 рр.).

Історично так склалось, що назва кафедри, з об'єктивних причин, змінювалась неодноразово, а на виконання наказу ректора ЗВО НМУ імені О.О. Богомольця за № 876 від 22.10. 2025 р. «Про реорганізацію/ліквідацію деяких кафедр НМУ імені О.О. Богомольця, їх перейменування та закріплення» (п.1.11) кафедру, вже комунальної і військової гігієни та екології людини, очолювану, з 2004 р. учнем Є.Г. Гончарука, автором цих рядків, д. м. н., професором С.І. Гаркавим, об'єднали з кафедрою гігієни, безпеки праці та професійного здоров'я